

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 22. listopadu 2022

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

VĚDCI POROVNALI ZVLÁDÁNÍ DOPADŮ VÁLKY OBYVATELI NA UKRAJINĚ, V ESTONSKU, POLSKU, IZRAELI, GRUZII A V ČESKÉ REPUBLICE

Jak prožívají válku na Ukrajině lidé v různých částech světa, zkoumali vědci z mezinárodní výzkumné platformy ResWell koordinované vědci z Telavivské univerzity. Informace o individuální, komunitní a společenské odolnosti získávali přímo mezi obyvateli Ukrajiny, v Polsku, České republice, Gruzii, Estonsku a v Izraeli. Nejsilnější pocit životní pohody a zároveň nejnižší míru naděje a vnímání nálady mají ze všech zemí Češi a Češky. Českou část výzkumu koordinovala Alice Koubová z Filosofického ústavu AV ČR.

Výsledky výzkumu, který se uskutečnil po vypuknutí války na Ukrajině a který sledoval u obyvatel Ukrajiny, Polska, Gruzie, Izraele, Estonska a České republiky zvládání stresu a vyrovnávání se s hrozbami na individuální, komunitní a společenské úrovni, představí dnes Shaul Kimhi, profesor z Telavivské univerzity. Prezentace je součástí mezinárodní konference Facets of Resilience, kterou od 21. do 23. listopadu pořádá Akademie věd ČR ve spolupráci s Národním institutem SYRI v prostorách Uměleckoprůmyslového musea v Praze.

Výzkum odolnosti, tzv. resilience, s ohledem na válečný konflikt na Ukrajině sledoval míru pozitivních indikátorů zvládání stresu (pocit životní pohody, naděje, vnitřních opor a morálních zásad), negativních indikátorů zvládání stresu (úzkost, depresivní symptomy, pocit ohrožení, vnímání konkrétních hrozeb), míru podpory současné vládě a postoje k ukrajinským uprchlíkům v přijímajících zemích.

Podpora vládě je v ČR dvakrát nižší než na Ukrajině

Data pro český výzkum sbírala a analyzovala společnost STEM/MARK na reprezentativním vzorku více než 1000 respondentů.

„Ve srovnání s ostatními zeměmi má Česká republika zajímavá specifika,“ říká Alice Koubová. „Češi například pocítují nejvyšší míru životní pohody ze všech zkoumaných zemí, stejně jako nejvyšší míru pocitu bezpečí ve svém domově. Referují o tom, že se jim žije v jejich zemi dobře a nemají záměr ji opustit. Zároveň však pocítují ze všech zemí nejnižší míru morálky ve smyslu odhodlaného nastavení společnosti řešit krizovou situaci a mají nejsilnější beznaděj,“ zdůrazňuje vědkyně.

Občané České republiky vnímají jako hlavní ohrožení finanční poškození země v důsledku války na Ukrajině (67 %) a následné uprchlické vlny (44 %). Česká společnost vyjadřuje výrazně nejnižší podporu

ukrajinským uprchlíkům ze všech měřených zemí. Pouze pětina lidí je ochotna osobně pomáhat přicházejícím uprchlíkům. S uprchlíky a s jejich utrpením se ztotožňuje 36 % lidí.

Čí je válka?

Možnou interpretací tohoto nastavení podle Alice Koubové je, že česká společnost se nedomnívá, že válka na Ukrajině je její válka (jak je to například v případě Gruzie) a že investice do řešení válečného konfliktu ve prospěch napadené Ukrajiny je také ochranou budoucnosti Česka. Z tohoto předpokladu může růst pocit, že zátěž, kterou společnost nese ve prospěch pomoci Ukrajině, se jí nijak nevrátí a pouze ji poškodí. Kromě toho může vznikat v rámci české společnosti také prožitek, že pokud již Ukrajině pomáhá čistě z principu solidarity, není zátěž na jednotlivé její části spravedlivě rozdělena: ekonomicky zranitelné skupiny obyvatel Česka vyjadřují nižší míru podpory současné vládě a jejím rozhodnutím ve vztahu k podpoře Ukrajiny.

Nejvyšší důvěru ze všech měřených zemí vyjadřují své vládě občané Ukrajiny a Estonska. Ukrajínští respondenti projevili rovněž nejvyšší míru individuální, komunitní i národní (společenské) odolnosti navzdory tomu, že z pochopitelných důvodů pociťují nejvyšší míru obecného ohrožení i konkrétních hrozeb. Češi a Češky nemají komunitní zdroje resilience a vyjadřují spolu s respondenty Gruzie nejnižší podporu své vládě. Mají také relativně silný pocit ohrožení („sense of danger“).

Kultura strachu: z čeho roste a kam směřuje

„Kombinace prožitku faktické životní pohody s chybějící identifikací s problémem, který řešíme a pocitem nekonkrétního ohrožení je živnou půdou pro rozvíjení kultury strachu,“ vysvětluje Alice Koubová, která se tématem odolnosti společnosti proti krizím zabývá dlouhodobě.

Kulturu strachu je podle ní možné politicky využít pro zvyšování pocitu ohrožení z neexistujících či nekonkrétních nebezpečí. *„V široké veřejnosti je tak možné přítomnost těchto emocí využít pro rozvinutí pocitu všudypřítomného nebezpečí, vůči kterému je nutné se obraňovat velmi razantními kroky, které mají buď podobu stažení se do nukleárních společenských skupin, nebo odevzdání vlastní vůle silné vůdčí figuře,“* uvádí Alice Koubová. V obou případech je podle ní hnací silou nedůvěra v okolí a vnější svět a neochota hledat konkrétní, společná, byť nedokonalá řešení.

„Tento postoj je možné velmi snadno zneužít pro politické cíle těmi, kteří se s emocemi druhých naučí manipulativně pracovat, zastrášovat druhé k neexistujícími nebezpečími a odvádět je od konkrétních nebezpečí, která je možná řešit,“ upozorňuje vědkyně. Kultura strachu je pak nejméně odolným nastavením společnosti vůči krizi.

„Na druhé straně Češi a Češky skutečně formulují jeden jasný strach a tím je, že budou významně ekonomicky poškozeni. Ochrana proti životu pod prahem, či blízko prahu chudoby by tedy mohl být krok směrem pryč od prohlubující se kultury strachu,“ dodává Alice Koubová.

Více informací: doc. RNDr. **Alice Koubová**, Ph.D. et Ph.D.
Filosofický ústav AV ČR
koubova@flu.cas.cz
+ 420 723 315 430

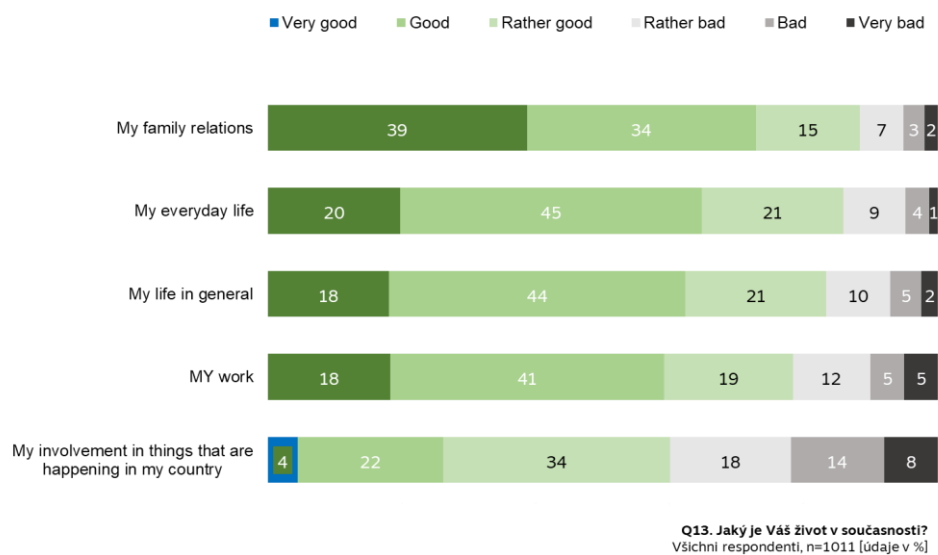
O konferenci **Facets of Resilience** více zde:

- <https://www.avcr.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/Spolecnost-odolna-jak-obstat-v-krizich-na-urovni-jednotlivce-i-statu/>
- <https://www.avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/humanitni-a-filologicke-vedy/Jsme-odolni-vuci-krizim-Odpovedi-hledaji-odbornici-na-konferenci-o-odolnosti/>
- <https://www.avcr.cz/en/news-archive/Resilience-in-times-of-crises-The-Facets-of-Resilience-conference-seeks-answers/>

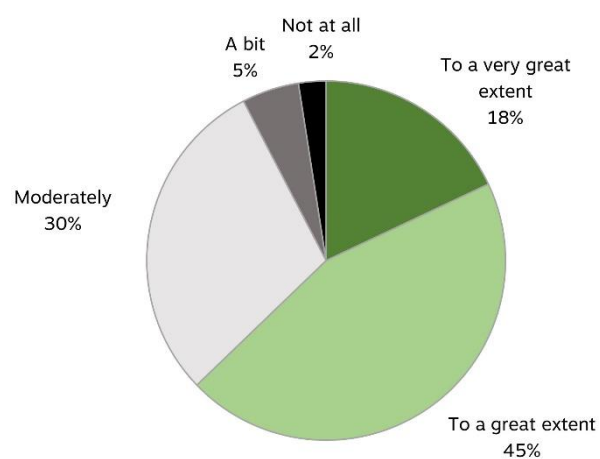
Z výsledků české části výzkumu:

koordinovala Alice Koubová, Filosofický ústav AV ČR

data: STEM/MARK

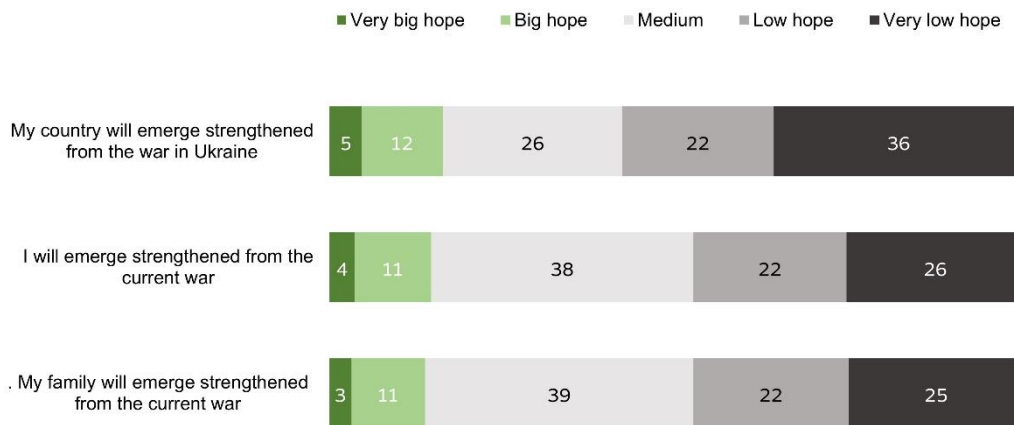

Míra životní pohody

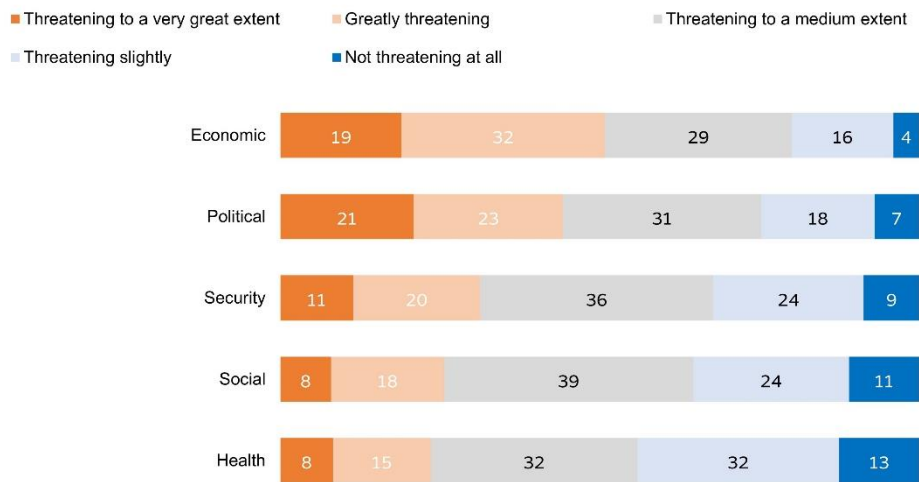
Q8. Jak bezpečně se během tohoto období války na Ukrajině cítíte ve svém domově?
Všichni respondenti, n=1011 [údaje v %]

Pocit bezpečí v domově

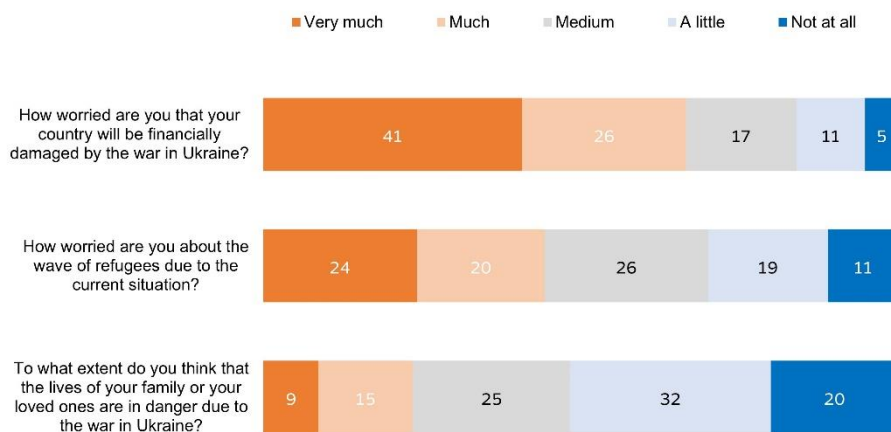
Q10. Mám naději, že..?
Všichni respondenti, n=1011 [údaje v %]

Naděje

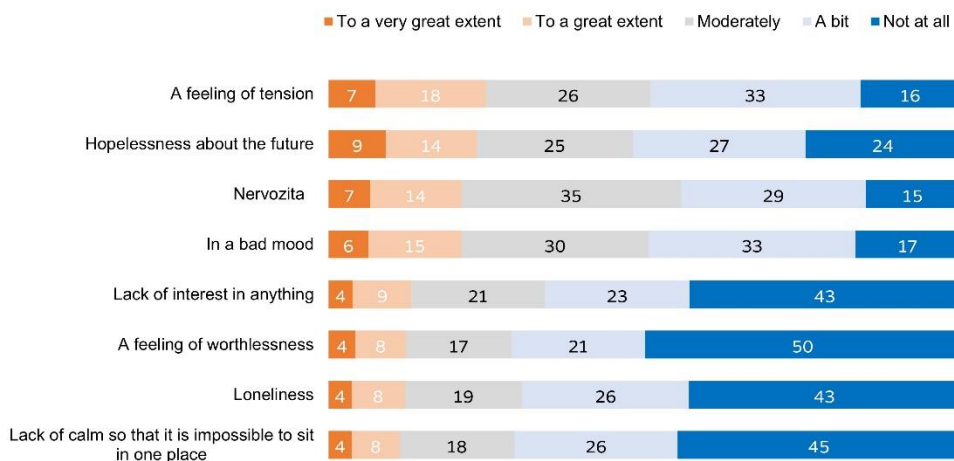
Q9. Jak byste v současné situaci ohodnotili každou z následujících možností ve smyslu nebezpečí, které Vás osobně ohrožuje?
Všichni respondenti, n=1011 [údaje v %]

Pocit ohrožení

Q1. Následující výroky popisují reakce lidí na válku na Ukrajině. Označte prosím odpověď, která nejlépe vystihuje Vaše pocity během posledních dvou týdnů?
Všichni respondenti, n=1011 [údaje v %]

Pocit nebezpečí

Q6. Dále je uveden seznam problémů a důvodů k nespokojenosti, které lidé mívají?
Všichni respondenti, n=1011 [údaje v %]

Stresové symptomy